

*Львівський національний університет  
імені Івана Франка*



MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE  
IVAN FRANKO NATIONAL UNIVERSITY OF LVIV  
FACULTY OF GEOGRAPHY  
CHAIR OF ECONOMIC AND SOCIAL GEOGRAPHY  
LVIV DEPARTMENT OF GEOGRAPHY SOCIETY OF UKRAINE  
GEOGRAPHICAL COMMISSION OF SHEVCHENKO SCIENTIFIC SOCIETY

# **HUMAN GEOGRAPHY: SCIENTIFIC TRADITIONS AND MODERN CHALLENGES**

M A T E R I A L S

of All-Ukrainian scientific seminar,  
dedicated to the 110-th anniversary of the birth  
of the Doctor of Geographical sciences, Professor O. T. Vashchenko  
(Lviv, 13 December 2018)



LVIV – 2018

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА  
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ  
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ І СОЦІАЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ  
ЛЬВІВСЬКИЙ ВІДДІЛ УКРАЇНСЬКОГО ГЕОГРАФІЧНОГО ТОВАРИСТВА  
ГЕОГРАФІЧНА КОМІСІЯ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА

# **СУСПІЛЬНА ГЕОГРАФІЯ: НАУКОВІ ТРАДИЦІЇ І СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнського наукового семінару,  
присвяченого 110-літтю від народження  
доктора географічних наук, професора О. Т. Ваценка  
(м. Львів, 13 грудня 2018 р.)



ЛЬВІВ – 2018

**Редакційна колегія:** доц. В. Біланюк (голова), проф. О. Шаблій (голова, відп. ред.), проф. І. Ровенчак (співголова), доц. М. Влах (співголова), доц. О. Вісьтак, доц. В. Грицевич, доц. І. Гудзеляк, доц. М. Книш, доц. С. Кузик, доц. Я. Івах (секретар), доц. О. Мамчур (секретар), асист. Л. Котик (секретар), інж. О. Борщовська (секретар), асист. І. Ванда.

**Рецензенти:**

доктор економічних наук, професор *М. З. Мальський*  
(Львівський національний університет імені Івана Франка);

доктор економічних наук, професор *У. Я. Садова*  
(Національний університет “Львівська політехніка”)

*Рекомендовано Вченою радою  
Львівського національного університету імені Івана Франка  
Протокол № 58/11 від 28 листопада 2018 р.*

- С 89 **Суспільна географія: наукові традиції і сучасні виклики** : матеріали Всеукраїнського наукового семінару, присвяченого 110-літтю від народження доктора географічних наук, професора О. Т. Ващенка (м. Львів, 13 грудня 2018 р.) / [відп. ред. проф. О. Шаблій]. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – 176 с.  
ISBN 978-617-10-0486-3.

Подано статті з широкого спектру теоретичних, методологічних і методичних проблем географії, першою чергою суспільної географії: проблеми загальних і конкретних об'єктів дослідження, предмета дослідження та змісту географічних студій. Звернено особливу увагу на сучасний і перспективний розвиток української географії у контексті екологічної та ноосферної парадигм.

Для науковців, аспірантів, викладачів, учителів, студентів й осіб, які цікавляться проблемами суспільно-географічної науки.

**УДК 911.3:001.3(910.1)**

Тексти статей подано в авторській редакції. Автори відповідальні за зміст статей, а також добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей. Думка авторів статей може не збігатися з думкою організаторів наукового семінару.

**Адреса редакційної колегії:**

Львівський національний університет імені Івана Франка,  
кафедра економічної і соціальної географії,  
вул. Дорошенка, 41, м. Львів, 79000  
Тел.: +38 032 239 45 73  
E-mail: kafedra.lviv@gmail.com

© Автори статей, 2018

© Львівський національний університет  
імені Івана Франка, 2018

Зараз мені пригадується і сам захист, на якому я теж був присутній, обговорення, хвилювання мами і Опанаса Трохимовича, дружню вечерю в колишньому ресторані “Москва”. Тоді я відчув ставлення Опанаса Трохимовича до аспірантки, моєї мами, не тільки як керівника дисертації, але як і батька який хвилюється за свою доньку.

В 70 – напочатку 80-х років ХХ століття Опанас Трохимович Ващенко тісно співпрацював і з моїм батьком Ігорем Миколайовичем Коротуним. Вони обоє були головами відповідно Львівського та Рівненського відділів Українського географічного товариства. З глибоким сумом наша сім'я сприйняла смерть Опанаса Трохимовича Ващенко в 1984 році.

У домашній бібліотеці Коротунів зберігаються роботи Опанаса Трохимовича і книжки з картографування західних областей України (передані Тетяною Опанасівною, донькою Опанаса Трохимовича), які актуальні і донині та використовуються наступними поколіннями науковців-географів. Вже в 90-х роках, сімейною радою Коротунів, було прийнято рішення про створення навчальних посібників, основою яких стали класичні підходи послідовності дослідження за Опанасом Трохимовичем Ващенко. Це географія природних ресурсів і проблеми їх раціонального використання у західній частині України [1]; географія окремих сфер господарства – сільського господарства, промисловості, будівельної індустрії та рекреації; комплексний розвиток окремих територій тощо. Саме спілкування з нашим сімейним Учителем Опанасом Трохимовичем спонукало нас на видання ряду сімейних наукових праць “Географія Рівненської області”, “Природні умови і ресурси України”, “Природні ресурси України”, [3, 4, 5].

Сьогодні, при підготовці фахівців природничих та економічних спеціальностей, ми ознайомлюємо студентів з науковою спадщиною Опанаса Трохимовича Ващенко, як фундатора економічної і соціальної географії України.

### **Список використаних джерел**

1. *Ващенко А. Т.* Природні ресурси Західних регіонів УРСР / А. Т. Ващенко. – Львів, 1959. – 131 с.
2. *Коротун А. К.* Региональный агропромышленный комплекс, его структура и тенденции развития (на примере Ровенской области) / А. К. Коротун // дис. ... канд. геогр. наук: 11.00.02. – Львов, 1974. – 154 с.
3. *Коротун І. М.* Географія Рівненської області. Природа, населення, господарство, екологія / І. М. Коротун, А. К. Коротун. – Рівне: 1996. – 274 с.
4. *Коротун І. М.* Природні умови і ресурси України: навч. посібник / І. М. Коротун, А. К. Коротун, С. І. Коротун. – Рівне: Вид-во УДАВГ, 1997 – 175 с.
5. *Коротун І. М.* Природні ресурси України: навч. посібник / І. М. Коротун, А. К. Коротун, С. І. Коротун. – Вид. 2-ге Рівне: ПРИНТ ХАУЗ, 2004. – 192 с.

**УДК 910.1(477):001.891-051Ващенко О.**

### **ГЕОГРАФІЗМ ТА ІСТОРИЗМ ЯК ДОМІНАНТИ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФЕСОР О. Т. ВАЩЕНКА**

***Влах Мирослава Романівна,***  
*кандидат географічних наук, доцент,*  
*Львівський національний університет імені Івана Франка*

Наукова діяльність проф. О. Т. Ващенко (1908–1984), що припала на советські часи, формально відповідала тогочасній ідеології, однак глибинні сенси його наукових поглядів

актуальні й до тепер. Вони отримали і в подальшому отримують розвиток у працях вітчизняних суспільно-географів.

Теоретико-методологічною основою наукових напрацювань проф. О. Т. Ващенко є загальнофілософські принципи зв'язності, цілісності, розвитку Світу, що у конкретно-науковій традиції відомі як географізм та історизм. На необхідність дотримання *географізму та історизму* учений вказував в авторефераті своєї докторської дисертації “Атлас розвитку господарства західної частини Української РСР (від найдавніших часів до 70-х років ХХ ст.)”, зазначаючи, що “*поєднання географізму з динамізмом і комплексністю – найхарактерніша особливість структури і змісту атласа*” [1, с. 9].

Використання і наукове обґрунтування географізму як окремого наукового підходу на той час, та й донині, було науковим досягненням ученого. Вульгарний географізм часто ототожнювався з поняттям географічного детермінізму. Сучасні енциклопедичні джерела трактують географізм як “*загальну назву кількох напрямків в соціології, що розглядають розвиток суспільства в прямій залежності від специфічних географічних умов його існування*” [7]. У “Великому тлумачному словнику української мови” лексема “*географізм*” відсутня, однак є лексема “*історизм*”.

Проф. О. Т. Ващенко, маючи гуманітарну освіту (навчання в Українському комуністичному інституті советського будівництва і права у Харкові), аспірантуру з географії у Харківському університеті, вдало уникав можливих звинувачень у вульгарному географізмі, стверджуючи, що економічні відносини включають географічну основу, на якій вони розвиваються [1, с. 11].

Особливості географізму наукових поглядів ученого можуть бути розкриті тільки у контексті сучасного трактування відповідно до теоретико-методологічних засад географічної науки. У найзагальнішому тлумаченні географізм – це теорія і практика пізнання і освоєння земного Світу у єдності його природної і суспільної складових. Головними принципами географізму наукового пізнання є *геоторіальність (геокосмоторіальність), конкретність, системність, інтегральність, єдність локального, регіонального і глобального підходів, використання карт, ГІС-моделей* [6, с. 38].

Проаналізуємо праці проф. О. Т. Ващенко з погляду цих сучасних принципів наукового географічного пізнання і практичної діяльності.

Насамперед слід зазначити, що географізм поглядів проф. О. Т. Ващенко мав не загальний, абстрактний характер. Він завжди стосувався конкретної частини геопростору у його природному і суспільному вимірах – Київська область (кандидатська дисертація 1936 р.), Західний регіон України, Карпатські області, Львівський економічний адміністративний район, Станіславський економічний адміністративний район, Львівська область, Закарпатська область, Південно-Західний економічний район УРСР, Українська РСР.

Поділяючи думку щодо континуально-дискретного характеру геопростору, проф. О. Т. Ващенко піднімав важливу проблему *геопросторового розмежування*. У його ранніх працях, присвячених розвитку сільського господарства, це розмежування здійснювалося за *природно-географічним принципом*. Для прикладу у межах рівнинної частини Львівської області учений аналізував сільське господарство окремих природно-історичних районів (Сокальська гряда, Верхньо-Бузьке Полісся, Грядове Побужжя, Північно-західне Поділля, Сянсько-Дністерський вододіл, Розточчя, Надсяння) [9, с. 183–192]. Він також підтримував *басейновий* підхід в економіко-географічних дослідженнях (на кафедрі була затверджена тема дисертації О. Степанів “Дністер – важлива транспортна магістраль” (1949 р., машинопис)).

Природні умови і сільськогосподарські ресурси Українських Карпат він досліджував у межах дев'яти природно-історичних областей і районів – Скибові (Зовнішні) Карпати, Верховинські (Центральні) Карпати, Полонинські (Внутрішні) Карпати, Вулканічні Карпати, район Хустської улоговини, Мармароські Карпати, Прикарпаття, район Закарпатської низовини, район Дністерсько-Прутського межиріччя [9, с. 154–171]. Ці фізико-географічні райони науковці у загальному вигляді виділяють й до тепер. Таким чином, географізм поглядів

проф. О. Т. Ващенко мав яскраво виражену природничу основу, що особливо проявилось у монографії “Природні ресурси західних районів УРСР (економіко-географічний нарис)”, 1959, а також в авторефераті докторської дисертації “Географія продуктивних сил Західних областей Української РСР”, 1961 [2].

Однак більшість праць проф. О. Т. Ващенко стосуються економіко-географічних досліджень у розрізі адміністративно-територіальних одиниць з чітким лінійним розмежуванням. Аналізуючи особливості розмежування ТВК, він зазначав, що межі мають неперервний характер, виступають у вигляді певних смуг, здійснював типологію лінійних меж (орографічні, геометричні, комбіновані). Проблема геопросторового розмежування актуальна й донині і розглядається у рамках конвергентного наукового напрямку – *географічної лімології*.

Геопростір у працях проф. О. Т. Ващенко має *вертикально-ієрархічну організацію*, що відповідало засадам адміністративно-командної системи тогочасного господарювання. Як приклад можна навести ієрархію економічного районування з виділенням єдиного народногосподарського комплексу країни, великого економічного району I порядку, економічного району II порядку, економічного району III порядку, економічного підрайону, економічного вузла, економічного центру, економічного пункту [9, с. 53]. Безперечно, що для виділення територіальних одиниць одного ієрархічного рівня враховувалися й горизонтальні зв'язки, тому можна стверджувати, що економічний геопростір тут має змішану вертикально-горизонтальну організацію.

Найважливішою ознакою географізму наукової творчості проф. О. Т. Ващенко є комплексність і системність. Слід відзначити піонерність його напрацювань у цьому напрямку. Зокрема, перша праця, присвячена питанням методології і методики дослідження виробничих комплексів Західної частини Української РСР, вийшла друком 1965 року невдовзі після появи праці П. М. Алампієва “Экономическое районирование СССР” (1963), у якій автор підтримував думку Н. Баранського і Н. Колосовського про територіально-виробничий комплекс (ТВК) як основу економічного районування. Однак, ще раніше в авторефераті докторської дисертації 1961 року учений стверджував, що територію Західних областей УРСР слід розглядати не тільки як окрему історико-географічну область, а насамперед, як новий ТВК, який формується внаслідок розвитку географічного поділу праці [2, с. 29]. При цьому характеристика продуктивних сил здійснювалась у розрізі окремих галузей господарства. Натомість в авторефераті докторської дисертації 1971 року проаналізовані головні міжгалузеві комплекси (машинобудівний, паливно-енергетичний, хімічний, лісопромисловий, аграрно-промисловий, курортно-туристський, комплекс будівельної індустрії, транспортний) [1].

Проф. О. Т. Ващенко розкрив географічну сутність ТВК як закономірного поєднання на певній території окремих галузей господарства, здійснив типологію ТВК (галузеві, міжгалузеві, інтегральні). Ці погляди проф. О. Т. Ващенко отримали подальший розвиток у концепціях міжгалузевих територіальних систем [10], агропромислової територіальної зв'язності на основі удосконалення виробничо-економічних зв'язків [5], промислової кластеризації [8] тощо.

Важливим здобутком Львівської суспільно-географічної наукової школи є колективна монографія за редакцією проф. О. Т. Ващенко “Моделювання територіально-виробничих комплексів (методологія, теорія, метод)” (1981), яка потребує пропагування, сучасного переосмислення у контексті збалансованого розвитку територій. Окрім ТВК, проф. О. Т. Ващенко відзначав також важливість дослідження “*процесів формування, розвитку і функціонування територіальних соціально-економічних систем і управління цими системами*” [9, с. 29]. Значну увагу приділяв розселенській тематиці, зокрема здійснив генетично-функціональну класифікацію міських поселень Закарпатської області [9, с. 220–221].

Домінантною ознакою географізму проф. О. Т. Ващенко є широке використання ним картографічного методу дослідження для сприйняття, інтерпретації геопростору та практики використання геопросторових знань. У цьому контексті слід відзначити тяглість львівської картографічної традиції, зокрема атласного картографування ще з довоєнного періоду

(видання Інституту картографії під керівництвом *Е. Ромера*), з советських часів (рукописні атласи Львівської, Івано-Франківської, Закарпатської областей, виконані під керівництвом *О. Т. Ващенка*; «Атлас розвитку господарства західної частини Української РСР (від найдавніших часів до 70-х років ХХ ст.)»), з часів здобуття незалежності України (шкільно-краєзнавчі атласи Львівської, Івано-Франківської, Закарпатської областей, Комплексний атлас Львова, підготовлені під керівництвом проф. *О. І. Шаблія*). На вибір теми докторської дисертації і картографічну діяльність проф. *О. Т. Ващенка*, на нашу думку, значний вплив мала галицька географія довоєнного періоду, зокрема праці *В. Кубійовича* «Атлас України й суміжних країв» (1937), «Географія українських і суміжних земель» (1938, 1943). Ці праці були в особистій бібліотеці професора.

Подальший розвиток географічної науки не тільки не заперечив, а, навпаки, поглибив і розширив головні положення географічного світогляду проф. *О. Т. Ващенка*. Це стосується появи на кафедрі економічної і соціальної географії Львівського національного університету імені Івана Франка геоглобальної тематики, активного використання геоінформаційних технологій тощо.

Постмодерністські тенденції у сучасній географії зумовили появу поняття *постгеографізм* як принципу пізнання земного і позаземного світів на основі географічних законів і закономірностей (тотальний географізм). Постгеографізм розглядає простір як безпосереднє онтологічне джерело будь-якого географічного уявлення про Світ у вигляді географічних образів [4].

Двоєдиність екзистенційних понять простору і часу, хорологічного і хронологічного підходів зумовлює важливість *історизму* як діалектичного принципу геопізнання.

Історизм поглядів проф. *О. Т. Ващенка* полягав у широкому використанні історико-географічного методу, щоб розкрити еволюцію, історію становлення того чи іншого об'єкта дослідження у зв'язку з конкретно-історичними умовами його існування. Професор зазначав, що «... підґрунтям нашого дослідження процесу становлення і розвитку ідей про предмет економіко-географічної науки є методологічні принципи: історичного розгляду, зв'язку кожного положення з іншим ...» [9, с. 24].

Широке застосування проф. *О. Т. Ващенком* методу історизму, на нашу думку, зумовлено його базовою освітою, читанням у Харківському університеті навчальної дисципліни «Історія географії». Власне перші наукові праці професора стосувалися географічної біографістики. Проаналізовані відповідно до сучасної методології, доповнені у контексті україноцентризму, вони й зараз можуть використовуватись у навчальному процесі (Києво-Могилянський період і українські мотиви у творчості *М. В. Ломоносова*; поетично-піднесений географічний образ України, створений *М. В. Гоголем*, на противагу соціально-критичному образу Росії; імперське районування і географічний опис України *П. П. Семенова-Тян-Шанського* тощо).

У 40–50 роках ХХ ст. проф. *О. Т. Ващенко* активно використовував поняття *природно-історичний район* (у сучасній термінології фізико-географічний район), під яким розумів «частину території ..., яка відзначається певними особливостями рельєфу, мікрокліматичними умовами, ґрунтовим покривом і структурою сільськогосподарських угідь, які являють собою матеріальну основу для розвитку різних галузей сільського господарства (рільництво, луківництво, лісівництво тощо)» [9, с. 188].

Це був час, коли в СРСР ще остаточно не знищили класичну освіту і науку, коли в душі кращих античних традицій використовували поняття *природнича історія* (лат. *Naturalis Historia*), що охоплювала більш-менш усі знання щодо природи. Думаю, проф. *О. Т. Ващенку* було відоме перше енциклопедичне зведення «Природнича історія» *Плінія Старшого* (77 р.), праці «Загальна природнича історія та теорія неба» *І. Канта* (1755), «Природнича історія» *Ж.-Л. Бюффона* (1749–1780), «Землезнавство у відношенні до природи і до історії людини, або загальна порівняльна географія» *К. Ріттера* (1817–1859). Тим паче, що харківський період його наукової діяльності хронологічно пов'язаний з діяльністю Українського науково-дослідного інституту географії і картографії (1927–1934) на чолі з акад. *Степаном Рудницьким*. На сьогодні термін



природнича історія, що акцентував увагу на розповідності, емпіризмі природи, є застарілим і не використовується (його сучасним відповідником може бути *природничий науковий наратив*, *географічний наратив* як історично і культурно обґрунтована інтерпретація Світу).

Окрім природно-історичних районів професор досліджував також історико-географічні області західно-українських земель (Західна Волинь, Східна Галичина, Закарпатська Україна, Північна Буковина, Північна Бессарабія), які різнилися економіко-географічним положенням, головним напрямком розвитку господарства, що було зумовлено історико-економічними і природно-географічними факторами [2, с. 11].

Найяскравіше історизм наукового світогляду проф. О. Т. Ващенко проявився при періодизації розвитку господарства Західного регіону України (на протипагу *Naturalis Historia*, це вже *Humana Historia*). “Кресленою історією” можна назвати “Атлас ...”, картосхеми якого відображають заселення території в часи палеоліту, пізнього неоліту, розміщення продуктивних сил у IX–XIV ст., XV–XVIII ст., 1800–1848 pp., 1849–1918 pp., 1919–1939 pp., 1946–1957 pp., 1958–1970 pp. [1].

Хронологічні межі цієї періодизації зумовлені важливими історико-суспільними і соціально-економічними подіями. Позитивно, що в “Атласі ...” відображено ранні періоди заселення і господарського освоєння території, адже у традиції советської історіографії історію України починали висвітлювати з часів Київської держави.

Здійснюючи періодизацію історії становлення і розвитку економічної географії в Українській РСР (1917–1977), проф. О. Т. Ващенко виділив три періоди (1917–1933, 1934–1961, 1962–1977). Він враховує вплив зовнішніх ідеологічних чинників, окреслених відповідними постановами партії та уряду, ігнорувати які на той час не було змоги [9, с. 31–47].

Періодизуючи науково-дослідницьку роботу кафедри економічної географії Львівського університету (1945–1965), він враховує внутрішньонаукові чинники, а саме головні напрямки наукових досліджень: вивчення сільського господарства Львівської області (1945–1950); картографічні дослідження для потреб планових і господарських органів (1951–1958); комплексні економіко-географічні дослідження (1959–1965); дослідження процесів формування і розвитку ТВК (1966–1970) [9, с. 92–95].

Темпоральність географічних поглядів проф. О. Т. Ващенко не обмежувалася тільки історико-географічним підходом. Зокрема, при аналізі поліструктурності ТВК, окрім галузевого, територіального, організаційно-управлінського зрізів, він виділяв і функціональний (у працях його учнів – компонентно-функціональний і територіально-функціональний). Увага до функціонування економіко- і соціально-географічних об’єктів, побудова структурно-функціональних моделей, дослідження внутрішньорайонних і міжрайонних зв’язків – позитивний бік наукової творчості ученого [9, с. 74, 111]. Однак для об’єктивності викладу слід зазначити, що вихідним поняттям функціонального підходу була *функція*, а не *процес* (зміна станів об’єкта) [9, с. 60]. Використання динамічних статистичних рядів суспільно-географічних об’єктів у значному часовому інтервалі не давало змоги повною мірою відтворити і проаналізувати просторово-часову мінливість економіко-географічної дійсності.

Поєднання географізму та історизму як головних діалектичних принципів пізнання Світу давало змогу ученому передбачити головні тенденції розвитку науки. Наприклад, задовго до появи парадигм нелінійного розвитку, самоорганізації геосистем проф. О. Т. Ващенко обґрунтував ймовірнісний підхід в економіко-географічному дослідженні і картографуванні господарства, використовував поняття “трансформація земельних угідь”, “інформація та інформаційний підхід”, “кібернетика” [1, с. 7; 9, с. 60, 61, 184]. Аналізуючи *інваріанти* значень понять “комплекс” і “система”, учений розв’язав проблему їхнього використання у суспільній географії: коли йдеться про взаємозв’язаність, взаємозумовленість, різносторонність і поєднаність складових частин, доцільно використовувати поняття “комплекс”; упорядкованість, організація, ціленапрявленість розвитку відображає поняття “система”.

Отже, аналіз наукової спадщини проф. О. Т. Ващенко дає змогу зробити висновок, що вона ґрунтувалася на послідовному дотриманні принципів географізму та історизму, акту-

алізація яких особливо важлива в умовах теоретико-методологічної модернізації суспільної географії.

Аналіз здійсненого проф. О. Т. Ващенко першого в українській науці структурування економічної географії (1977) з виділенням чотирьох підсистем (комплексні синтетичні дисципліни, у т. ч. історико-економічні; галузеві аналітичні дисципліни; науково-методичні дисципліни; загальноосвітні дисципліни) дає підставу зробити висновок про те, що у його науковій творчості географізм та історизм органічно поєднувалися з економізмом у галузевому, міжгалузевому і районному вимірах. Класичні принципи географізму, історизму та економізму визначають головні напрямки сучасного розвитку суспільної географії.

### **Список використаних джерел**

1. *Ващенко А. Т.* Атлас развития хозяйства западной части Украинской ССР (с древнейших времен по 70-е годы XX в.) : автореф. дисс. ... д-ра геогр. наук / А. Т. Ващенко. – Ленинград, 1971. – 32 с.
2. *Ващенко А. Т.* География производительных сил Западных областей Украинской ССР : автореф. дисс. ... д-ра геогр. наук / А. Т. Ващенко. – Москва, 1961. – 34 с.
3. *Влах М.* Історія географії : навч. посібник / М. Влах. – [2-ге вид., допов., перероб.]. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – 338 с.
4. *Влах М.* Поняття “географічний образ” у гуманістичній географії / М. Влах // Історія української географії : всеукр. наук.-теор. часопис. – Тернопіль, 2016. – Вип. 33-34. – С. 77-87.
5. *Влах М. Р.* Совершенствование производственно-экономических связей АПК Закарпатской области : автореф. дисс. ... канд. геогр. наук / М. Р. Влах. – К., 1990. – 18 с.
6. *Влах М.* Теорія і методологія географічної науки : навч. посібник / М. Влах, Л. Котик. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – 344 с.
7. Географізм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/efremova>.
8. *Захарченко В.* Трансформаційні процеси у промислових територіальних системах України / В. Захарченко. – Вінниця : Гіланіс, 2004. – 547 с.
9. Професор Опанас (Афанасій) Ващенко / [упоряд. О. Шаблій]. – Львів : Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001. – 233 с.
10. *Шаблій О. И.* Межотраслевые территориальные системы : проблемы методологии и теории / О. И. Шаблій. – Львов : Высш. шк., 1976. – 200 с.

**УДК 910.26 (477.8) Ващенко**

### **ВНЕСОК ПРОФЕСОРА О. ВАЩЕНКА В УКРАЇНСЬКУ КАРТОГРАФІЧНУ НАУКУ І ПРАКТИКУ**

***Ровенчак Іван Ілліч,***

*доктор географічних наук, професор,  
Львівський національний університет імені Івана Франка*

***Книш Мирослава Михайлівна,***

*кандидат географічних наук, доцент,  
Львівський національний університет імені Івана Франка*

Картографічна діяльність займає важливе місце у науковій творчості *О. Т. Ващенко*. Часом, навіть здається, що вона була домінуючою [12, с. 20]. Він був фундатором, точніше її відродив, Львівської картографічної школи. Учений був продовжувачем справи Львівської картографічної школи *С. Рудницького – В. Кубійовича*. Без сумніву *О. Ващенко* був знайомий

## ЗМІСТ

<b>Передмова</b> .....	5
<b>I. ПРОФЕСОР ОПАНАС ВАЩЕНКО – ЛЮДИНА, УЧЕНИЙ, ПЕДАГОГ</b> .....	7
<b>Олег Шаблій</b> Професор Опанас Ващенко: внесок у теорію, методологію і методику суспільної географії. ....	7
<b>Володимир Захарченко</b> Професор О. Т. Ващенко як особистість і видатний педагог (спогади учня).....	16
<b>Ярослав Мариняк</b> Завжди закликав думати і шукати істину.....	23
<b>Наталія Недашківська, Олена Падовська</b> Слово про Вчителя .....	25
<b>Сергій Коротун</b> Спогади про Опанаса Трохимовича Ващенко .....	27
<b>Мирослава Влах</b> Географізм та історизм як домінанти наукової діяльності професора О. Т. Ващенко .....	28
<b>Іван Ровенчак, Мирослава Книш</b> Внесок професора О. Ващенко в українську картографічну науку і практику .....	33
<b>Ярослав Івах</b> Теоретичні та прикладні проблеми дослідження природно-ресурсного потенціалу у працях професора О. Ващенко.....	39
<b>Мирослав Білецький, Любов Котик</b> Навчально-методична діяльність кафедри економічної і соціальної географії Львівського національного університету імені Івана Франка: ретроспектива і сучасність .....	41
<b>Юрій Зінько</b> Діяльність О. Т. Ващенко у Львівському відділі Географічного Товариства України .....	47
<b>II. ТЕОРЕТИЧНІ І ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ</b> .....	50
<b>Олександр Топчієв</b> Географічна оболонка – ландшафтна оболонка: проблеми ординації понять .....	50
<b>Олег Шаблій, Мирослава Влах, Любов Котик</b> Структурування географічної науки: історичний досвід і сучасні тенденції .....	55

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**СУСПІЛЬНА ГЕОГРАФІЯ:  
НАУКОВІ ТРАДИЦІЇ І СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

**МАТЕРІАЛИ**

Всеукраїнського наукового семінару,  
присвяченого 110-літтю від народження  
доктора географічних наук, професора О. Т. Ващенко  
(Львів, 13 грудня 2018 р.)

**Відповідальний редактор:** *проф. О. Шаблій*

Технічний редактор *Світлана Сенік*  
Коректор *Світлана Сенік*  
Комп'ютерний набір *Орисяла Борщовська, Любов Котик*  
Комп'ютерне верстання *Любов Семенович*  
Дизайн обкладинки *Ірина Дністрянська*

Ум. друк. арк. 10,23.  
Тираж 100 прим. Зам. ....

**Видавець і виготовлювач:**

Львівський національний університет імені Івана Франка,  
*вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000.*

**СВІДОЦТВО**

про внесення суб'єкта видавничої справи  
до Державного реєстру видавців, виготівників  
і розповсюджувачів видавничої продукції.  
Серія ДК №3059 від 13.12.2007 р.